

LOŠINJSKO POMORSTVO AKTIVNO PROMICANJE OTOČNE MARITIMNE BAŠTINE

»Nerezinac« čuva sjećanje na slavne pomorske dane

Dalibor Cvitković

SERGEJ DRECHSLER

Jakov KRŠOVNIK

U zlatnom dobu pomorstva za Mali Lošinj, od 1853. do 1884. godine, na otoku je izgrađeno čak 247 brodova s 97.955 bruto registarskih tona. Po tome je Mali Lošinj bio treće brodograđevno središte u Austro-Ugarskoj, odmah iza Rijeke i Trsta, tadašnjeg pomorskog središta svijeta i najprometnije europske luke, podsjetit će na početku na dobro poznate činjenice Dalibor Cvitković, direktor Turističke zajednice Malog Lošinja. On je na čelu lošinjskog TZ-a proteklih šest godina, a u njegovu mandatu,

2018. godine, dovršena je obnova drvenog teretnog broda »Dražica«, po uzoru na lošinjske logere s kraja 19. stoljeća. Brod je preimenovan u »Nerezinac« te pretvoren u plovni muzej.

Slavni pomorski dani

»Nerezinac« je redoviti gost pomorskih festivala na Kvarneru, tu su festivali Fiumara i Fiumanka, Rapska fjera, Creski kaić, Krčka jedra, Homo na jidra – Malinska, Ribarski tjedan – Crikvenica, Crofish Poreč, ali i u Dalmaciji, Splitu, Hvaru, slovenskom Piranu, a u idućoj godini u planu sudjelovanje na regatama u Trstu, Veneziji i Chioggi. Na

koji način »Nerezinac« čuva sjećanje na slavne pomorske dane Malog Lošinja, ali i o drugim akcijama kojima čuvaju maritimnu baštinu, festivalu Lošinjskim jedrima oko svijeta, regati pasara na vesla, Aleji lošinjskih kapetana, govori nam Dalibor Cvitković.

Počeli smo pričom o »Nerezincu«, odnosno kako je brod »Dražica« bolje dane čekao u škveru u Nerezinama na Lošinju, kada ga je 2004. godine kupio Kresencio Lekić, tadašnji vlasnik nerezinskog brodograđilišta, te ga s još dvoje entuzijasta, Karlom-Heinzom Putzom i Ferdinandom Zorovićem, odlučio i koristiti u turizmu. No, Lekić i Putz ubrzo su preminuli pa ideja u tom obliku nije zaživjela, a 2007. godinu prelazi u gradske tvrtke Lošinja

Obnova je ključna

U Malom Lošinju dosad je obnovljeno šest tradicijskih barki na jedra. Prva je obnovljena lošinjska regatna pasara »Ani« Kresencija Lekića, da bi odmah zatim Lošinjski muzej u suradnji s Jedriličarskim klubom Jugom obnovilo još jednu lošinjsku regatnu pasaru »Primavera«. - Kasnije je kroz »Malu barku 2« obnovljen guc »Papalina«, a u sklopu projekta »Drvo je prvo« obnovljene su još dvije pasare i jedna gajeta. Projekt nastavljamo i dalje, a cilj je svake godine obnoviti jednu barku. Barke obnavlja lokalni kalafat s registriranim obrtom, u obnovi sudjeluje i sam vlasnik, a koji se ugovorno obavezuje u narednih pet godina od obnove sudjelovati na tradicijskim regatama na području grada Malog Lošinja kao i na prezentaciji barke na pomorskim večerima. Uz obnovu samih barki, kroz projekt radimo na očuvanju tradicijskih zanata i vještini jedrenja, jer svaka barka mora jedriti, kaže Cvitković.

Loger d.o.o. nakon čega je temeljito obnovljen i rekonstruiran. »Dražica« je 2010. upisana na listu zaštićenih kulturnih dobara, a nekoliko godina kasnije Ferdinando Zorović, kao član Turističkog vijeća – Turističke

Fragmentarna povijest broda shvaćena je kao prilika za propitivanje autentičnosti povijesti i tradicije, koju najčešće olako uzimamo kao nepobitnu činjenicu

nastavak na str. 14.

nastavak sa str. 13.

zajednice grada Malog Lošinja, prisustvovao je sastanku jednog od projekata kojim se obnavlja i čuva maritimna baština na Jadranu »Mala barka 2« te iznio ideju da se upravo brod »Dražica« obnovi sredstvima iz toga projekta. Tu smo već u 2016. godini, a nakon što su sredstva odobrena krenulo se u obnovu koja je dovršena nakon tri godine, 2019., te je obnovljen po uzoru na lošinski logere s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Velik je to bio događaj koji je u Novom listu zabilježio Edi Prodan u tekstu naslovljenom »Kako smo spasili loger 'Nerezinac' i učinili ga ponosom otoka Lošinja«. - Brod je obnovljen u škveru u Nerezinama i Malom Lošnju, registriran kao jahta za najviše 12 osoba te ima dozvolu plovidbe na Mediteranu do 12 nautičkih milja od obale. Njegov sadašnji puni naziv je Intrepetski plovbeni centar pomorske baštine otoka Lošinja Loger »Nerezinac« te je jedini plovbeni intrepetski centar na ovom dijelu Jadrana koji uz motorni pogon može i jedriti, opisuje naš sugovornik.

Propitivanje autentičnosti povijesti

Kapetan logera je Gilberto Fazlić, mornar Steno Vidulić, dok je za jedrenje potrebno angažirati minimalno šest osoba u čemu lošinskom TZ-u pomažu članovi Jedriličarskog kluba »Jugo«. Loger »Nerezinac« u vlasništvu je gradske tvrtke Loger, dok njime uz dozvolu Grada Malog Lošinja upravlja Turistička zajednica

Prisutni smo na svim regatama u lošinskom arhipelagu, pomorskim večerima, nautičkom koncertu, na logeru se redovito održavaju koncerti, nastupi klapa, kazališne predstave, izbor za miss Hrvatske te je 'Nerezinac' mnogo puta bio kulisa za snimanje i slikanje promotivnih spotova i materijala

Dalibor Cvitković

grada Malog Lošinja. Osim što je »oku ugodan« i vanjstvom, sjeća na neke bolje dane lošinske brodogradnje, i njegova unutrašnjost svjedoči o načinu života koji je danas pomalo zaboravljen, izgubljen u gradskoj vrevi asfalta i betona koji gotovo pa prožduru svaki djelić urbanog bića, a prijete nastaviti svoju ekspanziju, ako već i nisu, uz more i na Jadran. - U potpalublju broda postavljen je multimedijalni centar koji prikazuje život na brodu kroz pet karakterističnih tematskih cjelina: posada, hrana, tereti, pomorske rute te gradnja i održavanje broda. Kako ne poznamo cijelu povijest broda, uz navođenje činjenica, prezentaciju fotografija i autentičnih predmeta, ilustracija i tekstualnih zapisa, pozivamo posjetitelje i da zamišljajući nadopune rupe u znanju. Jer, fragmentarna povijest broda shvaćena je kao prilika za propitivanje autentičnosti povijesti i tradicije, koju najčešće olako uzimamo kao nepobitnu činjenicu, opisuje Cvitković. Uz unutrašnjost, dio postava broda koji je usidren na lošinskoj rivi su i sanduci i bačve s prikazom tereta koji se nekad prevozio na logeru. - Obnova logera »Nerezinac« bila je izuzetno zahtjevna i ne bi bila moguća bez angažmana djelatnika dvaju lošinskih škverova i stručne pomoći Pomorskog fakulteta u Rijeci i Hrvatskog registra brodova. Uz inicijalna sredstva iz EU projekta »Mala barka 2«, brod je obnovljen uz financijsku potporu Ministarstva turizma, Grada Malog Lošinja, Primorsko-goranske županije i Turističke zajednice grada Malog Lošinja, za ukupni iznos od oko 400 tisuća eura. Želja nam je da nakon uspješne obnove logera »Nerezinac« znanje koje smo dobili podijelimo s drugima na Jadranu koji imaju želju za obnovom tradicijskih brodova, kaže nam direktor TZ-a.

Proširena stvarnost

Najavljuje i nove planove za 2024. godinu, uvest će virtualnu i proširenu stvarnost za razgledavanje broda, tematska isplivljavanja sa zalaskom sunca i stručnim vođenjem te igranice za djecu. A budući da će se pet godina od obnove »Nerezinac« moći koristiti i u komercijalne svrhe, planiraju »team-building« programe za grupe, jedrenje »po starinski«, a »Nerezinac« će se moći unajmiti i za vjenčanja i druge svečane prigode. U

Aplikacija koja predstavlja pomorske kapetane

Lošinska povijest

U »zlatno doba« brodogradnje, od 1853. do 1884. godine bilježe se vrlo visoke brojke. Tomu je tako zato što je, izdvojimo, 1868. godine u Malom Lošnju bilo čak osam brodogradilišta sa 651 zaposlenim radnikom. A sve bez drvene grade za gradnju jedrenjaka, koje nije bilo na otoku, pa se uvozila iz mnogih dijelova svijeta, počevši od Slavonije, pa sve do Škotske i Kanade. No, nije uvijek bilo tako, Cvitković ističe kako je Lošinj jedinstveni primjer pomorstva koje se samorazvilo u ruralnoj sredini, a čiji je razvoj trajao od 16. do 19. stoljeća. - Sve do kraja 16. stoljeća Lošinjani su se bavili isključivo ratarstvom i stočarstvom, no sredinom 19. stoljeća stvorili su centar pomorske plovidbe i brodogradnje koji je konkurirao puno većim i starijim pomorskim središtima, Trstu i Rijeci. U Malom Lošnju 13. svibnja 1875. godine porinuta je u more nava pod nazivom »Imperatrice Elisabetta«, brod je to s najvećom tonažom u povijesti lošinskog pomorstva (2.500 tona), a porinuću je prisustvovao i sam car Franjo Josip I. Brod je izgrađen u lošinskom brodogradilištu Nikole Martinolića, po narudžbi lošinskog brodograditelja Ivana Antona Tarabocchija, opisać će jednu značajnu crticu iz povijesti lošinske brodogradnje naš sugovornik.

planu su i scenski prikazi života na brodu uz sudjelovanje na turističkim manifestacijama i tradicijskim regatama. Zaključujući priču o »Nerezincu«, Cvitković ističe kako su 2020. godine bili pozvani na najveći festival maritimne baštine na Mediteranu »Escale à Sète« u Francuskoj, da predstave hrvatsku maritimnu baštinu na festivalu s više od 400 tisuća posjetitelja. - Pripremali smo se šest mjeseci, okupili smo četveročlanu međunarodnu posadu koju su činili Gilberto Fazlić, Steno Vidulić, Mladen Ščerba i Mitja Zupančič iz Slovenije, dodatno smo opremili brod, dobili sve potrebne dozvole za navigaciju dugu više od tri tisuće nautičkih milja. No, onda se u veljači 2020. godine dogodila epidemija COVID-19 i

nažalost ekspediciju smo morali otkazati. Nadam se da ćemo ovo putovanje realizirati u skoroj budućnosti, kaže naš sugovornik.

Da ne bi sve ostalo na »Nerezincu«, dotičemo se i drugih bitnih programa kojima se na Lošnju čuva aktivni spomen na maritimnu baštinu. Jedan od njih je i Festival »Lošinskih jedrima oko svijeta« koji se prvi puta održao 2017. godine, a od 2021. godine nosi naziv »Losinava« što je spoj naziva Lošinj i Nave – jedrenjaka duge plovidbe koji se nalazi i na grbu Grada Malog Lošinja. Okosnica festivala su tri regate: Veslačka regata pasara, Lošinska regata – regata lošinskih olimpijaca te Nerezinska regata tradicijskih barki na jedra. Festival započinje prvom

subotom u mjesecu rujnu i završava regatom u Nerezinama koja se održava treću subotu u mjesecu. - Tijekom ta dva tjedna održavaju se brojna događanja, od regata, pomorskih večeri, koncerata, predavanja, izložbi, jela lošinskih kapetana pa do prezentacija tradicijskih zanata. Cilj festivala je očuvanje, revitalizacija i turistička valorizacija pomorske baštine kroz oživljavanje i prezentaciju povijesnog i kulturnog nasljedstva lošinskog pomorstva, kaže Cvitković. Održava se na više lokacija na otoku Lošnju, a povezuje mjesta Veli Lošinj, Mali Lošinj i Nerezine. - Nastojimo da svake godine unutar festivala napravimo neku trajnu uspomenu ili obilježje, tako su kroz malu školu brodogradnje napravljena četiri kaića koji se nalaze u osnovnoj školi u Malom Lošnju, Velom Lošnju i Nerezinama, napravljena je maketa originalne lošinske regatne pasare u onjeru 1:4, pokrenut je projekt »Drvo je prvo« gdje svake godine obnavljamo tradicijske barke, gajeta, pasare, guc, a najviše smo ponosni na skulpturu ADDIO na Čikatu kao spomen ženama lošinskih pomoraca, opisuje naš sugovornik.

Prijenos znanja

Za iduću godinu najavljuje partnerstvo festivala s Venecijom, a u budućnosti se namjeravaju još više posvetiti odgojno-obrazovnim institucijama i prijenosu znanja na mlade, očuvanju tradicijskih vještina te zanata i načina života. - Velika želja nam je ugostiti i najveći jedrenjak na Mediteranu »Amerigo Vespucci« na festivalu, tim više što je jedan od zapovjednika na »Amerigo Vespucciju« bio i lošinjan Agostino Straulino, osvajač zlatne olimpijske medalje u Helsinkiju u jedrenju klase Star. U planu je i obnova jedrilice »Primorka« klase Star koja je s posadom Fafangel i Bašić isto bila sudionik regate u Helsinkiju. Dakle, na Olimpijadi u Helsinkiju bila su četvorica Lošinjanja; Straulino i Rode jedrili su za Italiju, a Fafangel i Bašić za ondašnju Jugoslaviju, stvarno svjetski raritet, govori nam.

Na Lošnju se održava i regata pasara na vesla koja se održava po uzoru na nekadašnje regate, što je zabilježeno na fotografiji još iz 1894. godine, koja svjedoči da su se u malološinskoj luci održavale regate pasare na vesla u organizaciji ondašnjeg ravnatelja Nautičke škole Eugena Jeličića u Malom Lošnju. - Danas regatu organizira Klub pomoraca Lošinj i s njom prvu subotu u mjesecu rujnu započinje Festival Losinava. Regata se održava kao i nekada u malološinskoj luci u dvije dužinske kategorije pasare do 4,3 metra i preko 4,3 metra, govori Cvitković.

Od drugih akcija, upravo je završena prva faza projekta »Aleje lošinskih kapetana«, gdje su duž Rive lošinskih kapetana postavili prvih pet odljeva jedrenjaka s imenima njihovih kapetana. - Uz pomoć proširene stvarnosti posjetitelji se mogu bolje upoznati sa zanimljivostima s njihovih putovanja. Na ulazu u Mali Lošinj, na mjestu prvog škvera, Primo squero, postavljena je skulptura madira koja simbolizira pasaru i navoz prvog lošinskog škvera Siksta Katarinića iz 1823. godine. U planu je u sklopu stare pomorske škole napraviti Pomorsku zbirku koja bi uz stalni postav bila u mogućnosti organizirati i manja događanja, skupove i radionice. Vjerujemo da će projekata, koje ćemo razvijati u spomen na našu bogatu pomorsku baštinu, biti još, ali i onih kao ulaganja u budućnost otoka, zaključuje direktor malološinskog TZ-a.

